

nr 25 skrypty belfra

Dolnośląski Ośrodek
Doskonalenia
Nauczycieli
we Wrocławiu
Filie w Jeleniej
Górze, Legnicy,
Wałbrzychu

Łukasz Franków

Efektywność udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej

W Rozporządzeniu MEN z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, w § 20, pkt 9. zapisano, iż nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści, udzielający pomocy psychologiczno-pedagogicznej, oceniają jej efektywność. Fakt, że po wykonaniu pracy, możemy dostrzec jej efekty, powoduje, że widzimy sens w tym, co robimy. Motywuje to nas też do podejmowania kolejnych działań. Nasza społeczna natura sprawia, że chcielibyśmy także, aby nasza praca była pożyteczna dla innych, aby poniesiony wysiłek przyczynił się do lepszej jakości życia innych, a przez to całego społeczeństwa. Chcielibyśmy też, aby inni doceniali to, co robimy. Czasami jednak – mimo dużego nakładu pracy – efekt jest niewielki, albo nie satysfakcjonuje nas. Czasami jest też tak, że chcielibyśmy, aby efekt był możliwie maksymalny przy minimalnym nakładzie sił. Efektywność w edukacji ma jednak szczególne znaczenie, gdyż praca zarówno pojedynczego nauczyciela, jak i całej placówki, wpływa na rozwój młodych ludzi. W niejednym przypadku efektywność procesu dydaktycznego wpływa też na ich przyszłość. Szczególnym przypadkiem będą uczniowie wymagający pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Efektywność kształcenia jest zjawiskiem wielowymiarowym i warunkuje je szereg czynników systemu dydaktyczno-wychowawczego. Do kluczowych należą: nauczyciel, uczeń, treści nauczania, zasady, metody i formy pracy, warunki techniczne kształcenia. Wymienione zmienne są ze sobą powiązane i ich odpowiednie „skonfigurowanie” może dać pozytywne efekty. Cytując Kazimierza Denka: „efektywność procesu kształcenia wyraża zespół pozytywnych cech procesu dydaktyczno-wychowawczego, **działań sensownych**, a jednocześnie społecznie i ekonomicznie uzasadnionych, przynoszących jednocześnie najlepsze rezultaty w postaci wyników w nauce¹”.

W wymienionym już we wstępie rozporządzeniu, dotyczącym zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zdefiniowano, na czym polega ta pomoc. Otóż: „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych, wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce, w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym”². Nawiązując do poglądu Denka, na efektywność procesu kształcenia mają wpływ działania sensowne, ekonomicznie uzasadnione, mogące przynieść najlepsze rezultaty, czyli takie, które polegają na właściwym rozpoznaniu indywidualnych potrzeb ucznia i czynników środowiskowych, wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce (w sytuacji nauczania zdalnego będą to jednak przede wszystkim czynniki środowiska domowego) oraz zastosowania adekwatnych do rozpoznanych potrzeb sposobów ich zaspokajania. Pamiętając, iż podstawową formą wspierania ucznia objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną jest bieżąca praca z nim oraz zintegrowane działania nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów. Działania nauczycieli podczas edukacji zdalnej powinny koncentrować się przede wszystkim na dostosowaniu wymagań i indywidualizacji nauczania oraz wsparcia w postaci konsultacji.

1 K. Denek, Efektywność edukacji szkolnej, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Pedagogiczne, 1997, s. 93-94.

2 Rozporządzenie Ministra edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, ze zm.

Proces rozpoznawania indywidualnych potrzeb ucznia warto uporządkować wg podstawowych założeń diagnozy funkcjonalnej, która pozwala na stworzenie holistycznego obrazu dziecka³.

Etap pierwszy to obserwacja i opis problemu. Podczas bieżącej pracy z uczniem można zaobserwować różnego rodzaju trudności związane z wykonywaniem przez niego zadań lub funkcjonowaniem społecznym. Informacji o problemach ucznia dostarcza nam także analiza jego wytworów, wyniki sprawdzianów, testów itd. W trakcie edukacji zdalnej zadanie jest utrudnione, należy jednak wnikliwie obserwować aktywność ucznia podczas zajęć online i analizować nadsyłane przez niego prace. Warto zwrócić uwagę, iż na tym etapie opisujemy fakty, problemy, które możemy zaobserwować, nie interpretujemy zjawisk, ani ich nie wyjaśniamy.

Etap drugi to poszukiwanie przyczyn. Po dokonanej obserwacji i zdefiniowaniu trudności ucznia następuje próba ustalenia ich przyczyn. Nie mając do dyspozycji narzędzi diagnostycznych, ani kompetencji do ich stosowania, trudno jest jednoznacznie ustalić, z czego te trudności wynikają. Jednak na podstawie wiedzy pedagogicznej oraz posiadanego doświadczenia można postawić hipotezę, w świetle której zrozumienie problemów ucznia stanie się łatwiejsze. Pozwoli to z pewnością lepiej planować pracę z uczniem i dostosowywać wymagania do jego indywidualnych potrzeb i możliwości.

Etap trzeci stanowi rodzaj refleksji nad wpływem rozpoznanych trudności na funkcjonowanie ucznia, nie tylko pod względem edukacyjnym, ale także społecznym. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż konsekwencją występowania trudności w opanowaniu podstawowych umiejętności szkolnych będzie doznawanie różnego rodzaju niepowodzeń, co z kolei wpłynie negatywnie na samoocenę ucznia. Mogą się wtedy pojawić agresywne zachowania w stosunku do uczniów, którzy będą to dostrzegali i złośliwie bądź ironicznie komentowali.

Etap czwarty polega na rozpoznaniu czynników środowiskowych, które mogą wpływać na funkcjonowanie ucznia w przedszkolu, szkole czy placówce. Jeżeli środowiskiem określimy krąg osób, rzeczy i stosunków otaczających człowieka w jego życiu indywidualnym i zbiorowym⁴, to w kontekście definicji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zawartej w wymienionym wyżej rozporządzeniu, za czynniki środowiskowe, mające pierwszorzędny wpływ na funkcjonowanie ucznia w przedszkolu szkole czy placówce, należy uznać te, które otaczają go w środowisku szkolnym. Zatem czynniki środowiskowe to przede wszystkim: grupa rówieśnicza, pracownicy szkoły oraz środowisko fizyczne szkoły. W następnej zaś kolejności środowisko rodzinne.

Etap piąty to określenie mocnych stron dziecka. Uczniowie objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną są najczęściej osobami posiadającymi różnego rodzaju trudności w uczeniu się, mającymi problemy w funkcjonowaniu społecznym itd. Celem pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest jednak wspieranie potencjału rozwojowego i stwarzanie warunków do aktywnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym. Dlatego też – oprócz rozpoznawania niepowodzeń i ich przyczyn – należy rozpoznawać potencjał rozwojowy ucznia, a więc jego mocne strony, predyspozycje, zainteresowania, by wykorzystywać je do niwelowania deficytów oraz stwarzania okazji do odniesienia sukcesu.

Ostatnim etapem diagnozy będzie sformułowanie celów do pracy z uczniem i ustalenie priorytetów. Zarówno rozporządzenie ws. zasad organizacji i udziela-

3 M. Czarnocka, Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole i przedszkolu. Zasady organizacji, pytania i odpowiedzi, przykłady praktycznych rozwiązań, narzędzia, Warszawa 2017, s. 83-84.

4 R. Wroczyński, Pedagogika społeczna, Warszawa 1974, s. 74.

nia pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jak i wymagań wobec szkół⁵ wskazuje na konieczność dokonywania oceny efektywności podejmowanych działań. Trudno jest jednak ocenić efektywność, jeśli nie ustali się celu (nie odpowie się na pytanie: „co chcę uzyskać?”). Cel należy jednak sformułować w taki sposób, aby można było sprawdzić, czy został osiągnięty. Do tego warto wykorzystać metodę SMART, która zwiększa szansę realizacji sformułowanych celów. To jednocześnie akronim opisujący pięć cech, jakie powinien spełniać dobrze sformułowany cel (S – sprecyzowany, M – mierzalny, A – ambitny, ale osiągalny, R – realistyczny, T – terminowy).

Po dokonaniu rzetelnego rozpoznania indywidualnych potrzeb ucznia, pozostaje nam ustalenie programu pracy, w którym określimy zadania i czynności, pozwalające na nie tylko realizację założonych celów, ale także ocenę efektywności podejmowanych działań. Warto planować je w taki sposób, aby przyjęte metody pracy mogły być wykorzystywane przez wszystkich nauczycieli uczących dziecko, tworząc tym samym system zintegrowanych działań. Realizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej wg zaproponowanego schematu przybliży do spełnienia kryterium sensowności, ekonomiki i może przynieść oczekiwane rezultaty, a tym samym wpłynie na podniesienie jej efektywności.

Łukasz Franków
nauczyciel-konsultant
DODN we Wrocławiu
Filia w Wałbrzychu

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek, z zm.

Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu

Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Dolnośląskiego, akredytowaną przez Kuratorium Oświaty we Wrocławiu. Posiada siedzibę główną we Wrocławiu oraz Filie w trzech lokalizacjach: w Jeleniej Górze, Legnicy i Wałbrzychu obejmując zasięgiem całe województwo dolnośląskie.

Zajmuje się organizacją i prowadzeniem różnorodnych form doskonalenia kadry kierowniczej szkół i placówek oświatowych oraz nauczycieli. Proponuje realizację programów wsparcia szkół w ich jakościowym rozwoju. Jest organizatorem wydarzeń edukacyjnych o charakterze lokalnym, regionalnym i międzynarodowym. W ramach statutowych zadań prowadzi działalność promocyjno-wydawniczą oraz konsultacje dla nauczycieli. Współpracuje z szeroko pojętym środowiskiem edukacyjnym - instytucjami działającymi na rzecz oświaty, wyższymi uczelniami, pracodawcami.

Zapraszamy dyrektorów szkół i placówek oraz nauczycieli do skorzystania z naszej oferty szkoleniowej. Proponujemy formy tradycyjne i prowadzone zdalnie. Różnorodna problematyka szkoleń zapewni Państwu podnoszenie kompetencji zawodowych w różnych obszarach, również związanych z realizacją kierunków polityki oświatowej państwa i województwa dolnośląskiego. Zapraszamy na stronę dodn.dolnyslask.pl/oferta/

Działamy skutecznie i profesjonalnie. Realizujemy różnorodne formy szkolenia: warsztaty, rady szkoleniowe, seminaria, konferencje i inne wydarzenia edukacyjne

Oferta szkoleń jest różnorodna, z uwzględnieniem zgłoszonych przez Państwa potrzeb. Realizujemy projekty edukacyjne: „Lekcja: Enter”, „Kompetencje 4.0” (polsko-czeski), „Groß und Klein gemeinsam - Dużi i Mali razem. Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada (polsko-niemiecki)

Dedykujemy Państwu serię wydawniczą „Skrypty belfra” i „Skrypty metodyczne”

Nie pozostajemy obojętni na bieżące problemy nauczycieli - nasi konsultanci i doradcy metodyczni prowadzą konsultacje indywidualne, w tym on-line

Umożliwiamy szkołom i placówkom uzyskać
Certyfikat Szkoły Wspierającej Uzdolnienia i Certyfikat Szkoły Promującej Zdrowie.
Jesteśmy realizatorami wielu prestiżowych konkursów: zDolny Ślązak,
Konkurs Wiedzy o Rosji „Białe Noce”, „Gruzja - fascynująca podróż”.

**Zachęcamy do uczestnictwa
w naszych spotkaniach w formule:
Wtorki i Czwartki w DODN - Klub Dyskusyjny Belfra**